

GLAS RAVNICE

Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini

Broj 47

Subotica Studeni 1994.

Cijena: 1 din / 4 kune

U OVOM BROJU:

II SLUŽBENI POSJET DSHV-a REPUBLICI HRVATSKOJ

INTERVIEW: UZORITI KARDINAL Dr. FRANJO
KUPARIĆ

U POSJETI: SONTA

OD OVOG BROJA PONOVRNO: ŠOKAČKI DIVANI

USTA PUNA PEPELA

Kad su prije dvije godine svjetsku javnost užasnule snimke zarobljenih Muslimana iz logora Omarska, u jednoj kontakt emisiji TV beograd, jedan je nazovi urednik brže bolje "objasnio" gledalištu kako se "tu radi o fotomontaži, kako se lepo vidi da im neko iza kamere daje znak kad da počnu jesti..." I ta ljudina, ta gromada od čovjeka i novinara, završila je svoj monstruozi komentar prijetnjom "da je taj MOJ novinar, leteo bi iz redakcije ko kofer!" U istoj emisiji javljali su se užasnuti gledaoci, a jedna je žena plačući pitala "zar je moguće da nam naši srpski novinari nisu htjeli pokazati šta se radi sa Muslimanima, već to moramo saznati od stranih novinara!" Kontakt program je naglo prekinut.

U to vrijeme, često sam putovala na relaciji Srijemska Mitrovica - Šabac-Noví Sad pa sam se po autobusima naslušala priča o ratnim zarobljenicima koje svaki "oslobodilac" ima pravo udariti kundakom iz sve snage, pa ako preživi "redaljku", alal mu "plajvaz", o podrinjskim Muslimanima koje je "glasoviti" pobio, a što nije pobio, to je živo "utero u Drinu", o rušenju džamija, o ubijanju, pljačkanju, mučenjima, kao i

neskrivenim ponosom što se "sad tamo vije NAŠA zastava"...U svom gradu sretnem školskog druga Peru V. Bio je apsolutno najgluplji u čitavom razredu. I najstariji. Sjedio je u zadnjoj klupi (bio je najviši od nas) i dan danas ne zna tablicu množenja. Pero V. nosi uniformu i priča kako "ratuje" u Bosni, i "jao ti ga onoj muslimanki koju on dočepa. Kaže kako je stalno bio nitko i ništa, a sad je tamo vlast.

Uskoro u Šapcu počinje sudjenje osobama okrivljenim za ratni zločin. Optuženi su Srbi, a optužnica ih tereti za zločin protiv civilnog stanovništva, u ovom slučaju muslimanskog. Prema iskazima svjedoka (ali i jednog od optuženih) saznajemo da su bili vrlo invetivni kad se radilo o načinu mučenja, da su raspolagali životima i smrću zarobljenika (civila) i da su ih ubijali "da time dušu zadovolje"... I gle vruga, odjednom se ispostavlja da je dotični liječen u ludarama diljem Srbije, da je alkoholičar, pa će se vjerojatno (bez namjere da prejudiciram presudu šabačkog Okružnog suda) ispostaviti da okrivljeni nije bio svjestan svojih monstruozi postupaka, na

kraju proglasiti neuračunljivim. E sad, drugo je pitanje kako je osoba smanjene uračunljivosti dospjela do toga da bude u komandi stanovitih vojnih formacija, i zašto ju nitko nije spriječio u zlostavljanju civila.

Podignute su i prve optužnice na međunarodnom sudu u den Haagu. Kažu da su već spremljene 24 ćelije - izgrađene od neprobojnog stakla, i da za ovaj Tribunal radi 70 tužilaca i 20 istražitelja. Sud je od Njemačke zatražio izručenje stanovitog Dušana Tadića, optuženog za zločine nad ratnim zarobljenicima u logora Omarska, a kako saznajemo, za ratni će zločin biti optužen izvjesni Dragan Nikolić - Jenki, koji je komandirao zatvoreničkim logorom u Sušici (Istočna Bosna).

Lista zločina za koje ih sud tereti podugačaka je, ali ono što užasava jest monstruozi njihovih "junačkih djela". Često se upitam otkud toliko "inspiracije", jer zaista treba izmisliti mučenja kojima su izvirgavali onu bijednu bosansku sirotinju. Hoće li se suditi ološu, ili i idejnim tvorcima, ne zna se. Posle svega što su uradili, normalnom čovjeku ostaje samo okus pepela u ustima.

Neposredno HRVATSKI SVIJETSKI KONGRES-ZA SURADNJU SVIH HRVATA SVIJETA

U Zagrebu su se od 15. do 20. studenog okupili Hrvati iz 24 zemlje (sudionici iz Italije bili su spriječeni doći), da u okviru Hrvatskog svjetskog kongresa iznesu sve probleme vezane za naš narod u dijaspori. Vojvodjanske je Hrvate na ovom skupu predstavljao mr. Bela Tonković.

- Mi smo jedan od najrseljenijih naroda na svijetu, - rekao je dr. Šimun Šito Ćorić, predsjednik HSK - prema našoj evidenciji, u svijetu, u raseljenju živi

preko tri ipol milijuna Hrvata.

HSK nije politička organizacija: njezin je cilj okupljanje hrvatskog naroda na kulturnoj, bratskoj i ekonomskoj razini. Ova je organizacija registrirana pri UN, kao nevladina, a naši sugovornici odbijaju razgovarati o politici - To prepuštamo političarima. - rekli su. Na ovom se skupu moglo čuti o problemima vezanim za pitanja povezanosti medju samim Hrvatima.

i promidžbi Hrvatske u zemljama iz kojih dolaze. Stoga su svi sudionici pozdravili puštanje u rad novog, suvremenog radio releja. Drugi problem o kojem se je raspravljalo, bila je inicijativa za osnivanje vladine organizacije koja bi se u Hrvatskoj starala o problemima Hrvata iz raseljenja, a odlučeno je i da imućnije zajednice pomažu onim manje imućnima.

GLAS RAVNICE - Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini - Urednik : Vesna Kljajić ; Tehnički urednik BANE ; Fotografije : BRT Uredništvo : JOSKE, Marko Kljajić KRIS, KREŠO; izdaje DSHV, Trg Lazara Nešića 1/X; tel / fax : ++381/24/51-348; žiro račun 46600-670-8-16 SDK Subotica. List je registriran kod pokrajinskog sekretarijata za informacije pod br. 651-85/90. Naklada 1.800 primjeraka. "Glas Ravnice" izlazi 15. u mjesecu. Godišnja pretplata protuvrednost 5 DM, za inozemstvo 30 DM. Cijenik oglasnog prostora : cijela strana 100DM, pojedinačni mali oglasi : 5 DM, svaka daljnja riječ 0,10 DM Tisak: "Globus"

UVODNIK

Ove se jeseni, dragi prijatelji, događaju za

nas vrlo važni događaji.

Do početka prosinca Ministarski komitet Europskoga Vijeća treba da završi prijedlog Dodatnog protokola Europskoj konvenciji o ljudskim pravima i pravima nacionalnih manjina koji će biti obvezujući za članice Europske unije i one koji žele postati članom. Putem FUEV-a i mi smo predali Komitetu naše viđenje rješenja pitanja nacionalnih manjina.

Od 10. listopada održava se Pripremna konferencija KESS-a. Na njoj se priprema dokument koji će biti usvojen na Konferenciji predsjednika vlada i država članica KESS-a 5. i 6. 12. ove godine. Ovdje smo sudjelovali kao nevladina organizacija. Sudeći po nas-

ČEKAJU NAS VAŽNI DOGAĐAJI

tupima vladinih delegacija hrvatsko pitanje u SRJ je svrstano u prioritetna pitanja za rješavanje.

Počeli su i razgovori između Zagreba i Beograda. Na prvi pogled početak ne izgledaju ohrabrujući. Razgovori su, međutim, ipak započeti. Sigurno oni neće biti laki, ali nikada nije bilo nijednog rata koji se nije završio rezultatima utvrđenim pregovorima.

U tim okvirima DSHV je učinio još dva koraka: bio je u službenoj posjeti Republici Hrvatskoj i poslao je pismo gospodinu Zoranu Lilić, predsjedniku SR Jugoslavije u kojem ga poziva da se započnu razgovori o rješenju hrvatskoga pitanja u SR Jugoslaviji.

Mi smatramo da je krajnje vrijeme da Beograd prihvati razgo-

vore s nama. Svima je, naime, poznato da SR Jugoslavija neće biti priznata dok ona ne prizna novonastale susjedne države u AVNOJ-evskim granicama i ne riješi pitanje nacionalnih zajednica sukladno međunarodnim standardima. Svakom odugovlačenje prihvatanja ta dva uvjeta odgađa ukidanje sankcija i međunarodno priznanje, nanosi ogromne štete svakom stanovniku i izravno nas gura u kameno doba. Toga režim mora biti svjestan, ali i građani. Ne treba tražiti uzroke našoj bijedi napolju, oni su prije svega kod kuće - upravo u ksenofobiji u odnosu na svijet, ali i nonšalantnom stavu prema sudbini vlastitih stanovnika.

To se mora nadvladati.

Dokle će naša ispružena ruka ostati neprihvaćena?

POMEN SVIM NEVINIM ŽRTVAMA

31.10, 1.11, 2.11 - Subotica

Cijeli tok komemoracije streljanjem 1944 na Senčanskom groblju u trajanju od tri dana protekao je svečeno i dostojanstveno kako priliči ovakvim skupovima.

Program je počeo već 31. listopada u vijećnici Gradske kuće prikazivanjem dokumentarnog filma u kojem je autor Zoltan Šifiliš prikazao svedočenja 13 preživjelih ovog stradanja iz vremena odmah nakon oslobođenja. Film "Nepokopani mrtvi" je prvi film koji je "progovorio" o prisilnoj šutnji u pogledu odmazde 1944.

Na dan svih svetih 1. studenog nastavak komemoracije je bio u

Bajmoku gdje su položeni vijenci, i u Franjevačkoj crkvi gdje je služena eukumenska misa žrtvama rata.

Glavni program održan je 2. studenog na Dan mrtvih. U prijepodnevim satima održan je znastveni skup posvećen žrtvama iz 1944. Pred oko 1.000 sugrađana točno u 15 sati na parceli 44 na Senčanskom groblju počelo je odavanje počasti nevinim žrtvama iz 1944. U ime rodbine poginulih govorio je Istvan Bogner. Nakon toga glumac Frigyes Kovac pročitao je nagrađeni tekst na natječaju za otkrivanje sponnika. Pjesnik, prevodilac Lazar Merković je možda najjasnije osvijetlio ulogu onih zbog kojih je podignut spomenik. Gradonačelnik

Subotic Jozsef Kasza je napomenuo u svojem govoru da polaganje cvijeća na Dan mrtvih je tradicija Subotičana, ali da je ovaj dan značajniji od ostalih.

Polaganjem vijenaca je završen ovaj komemorativni skup. Najprije su vijace položili delegacija grada, DZVM, SVM, a nakon njih svijeće su zapalili i Subotičani u znak sjećanja na stradale.

BANE

II. SLUŽBENI POSJET DSHV REPUBLICI HRVATSKOJ

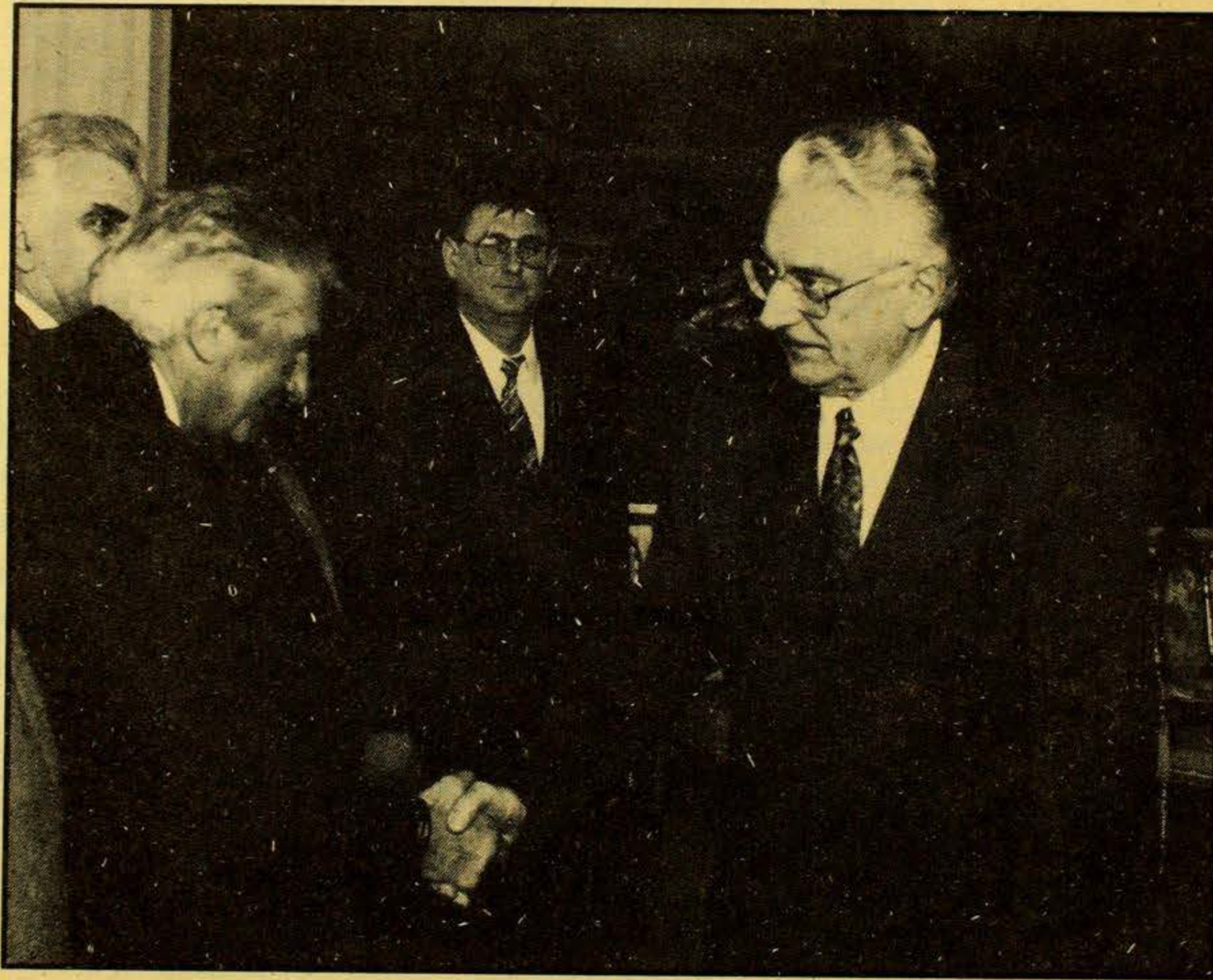
Izaslanstvo DSHV predvođeno Belom Tonković bilo je od 8.-10.11.1994. u službenoj posjeti Republici Hrvatskoj. Ovo je bila druga službena posjeta našoj matičnoj državi i njezinim institucijama.

dine u znak podrške i istovjetnih nacionalnih osjećaja koje gaji Hrvatski Sabor za njihovu egzistenciju" s potpisima. Bela Tonković je u svojem pozdravu istakao da smo došli svoji k svojim u naš zajednički najviši

ni naše postojanje, premda su veliki dijelovi sadašnje države u kojoj živimo 1918. godine ušli u okvir zajedničke države Južnih Slavena kao državni teritorij Trojedine kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije (Srijem i Boka kotorska) i plebiscitnom

Cilj posjete je bio u prvom redu jačanje veza s matičnom državom, te analiza dosadašnje suradnje i mogućnosti njihova unapređenja.

Prvog dana posjete delegacija DSHV posjetila je Sabor gdje su je primili predsjednik Sabora akademik dr. Nedjeljko Mihanović, predsjednica Zupanijskog doma Sabora dr. Katica Ivanišević, predsjednik Saborskog odbora za ljudska prava dr. Ljubomir Antić i predsjednik Saborskog pododbora za pitanja nacionalnih manjina dr. Đuro Vidmarović sa suradnicima. U svom pozdravnom govoru dr. Mihanović je posebno naglasio jedinstvo hrvatskoga naroda bez obzira gdje koji dio živi: domovinska i vandomovinska Hrvatska čine cjelinu hrvatskoga naroda. Taj stav važi i za nas na istočnom rubu hrvatskoga etnikuma. Za uspomenu na ovu posjetu predsjednici saborskih domova darivali su DSHV spomen knjigu "Hrvatski Sabor" s posvetom: "Hrvatima iz Vojvo-

dom - oličenje demokratske i suverene Hrvatske i njezine državnosti. Gospoda dr. Antić i dr. Vidmarović govorili su zaštiti ljudskih prava i prava nacionalnih zajednica u Hrvatskoj. Posebno su istakli da su ta prava zagarantirana Ustavom, Ustavnim zakonom i zakonskim odredbama koji su definirani u suradnji s posebnom komisijom Vijeća Europe i u potpunosti odgovaraju najvišim mjerilima OUN, Vijeća Europe i KESS-a. Nama, naalost, nije preostalo drugo da konstatiramo da mi živimo u uvjetima koji su vrlo, vrlo daleko od toga. Država u kojoj živimo i koja traži od nas lojalnost ne priznaje čak

odlukom Hrvata (Bačka). Nakon ovog susreta izaslanstvo DSHV susrelo se s predstavnicima u Saboru zastupljenih stranaka koje je predvodila zastupnica dr. Savka Dapčević-Kučar. U prijateljskom i srdačnom razgovoru saborski zastupnici su obaviješteni o prilikama u kojima živimo i našim nastojanjima oko rješenja hrvatskog pitanja u SRJ. Saborski zastupnici su jednodušno izrazili svoju

odlučnost da podupru nastojanja svih institucija Republike Hrvatske oko pomoći svim dijelovima hrvatskoga naroda izvan Domovine na način kako u demokratskom svijetu matične države pomažu svojim manjinama.

Drugoga dana posjete jedan dio izaslanstva posjetio je Ministarstvo vanjskih poslova, a drugi Maticu Hrvatsku. U Ministarstvu vanjskih poslova izaslanstvo je primio zamjenik ministra dr. Ivo Sanader sa

suradnicima. U srdačnom razgovoru bilo je govora o ulozi hrvatske diplomacije u međunarodnim forumima s obzirom na osiguranje istih prava Hrvatima van Hrvatske kakva imaju manjine u Hrvatskoj. Obostrano je pozdravljen početak razgovora između Hrvatske i državne zajednice Republike Srbije i Republike Crne Gore o normalizaciji odnosa i izražena je nada da će oni napredovati. Izaslanstvo DSHV je izrazilo nadu da će kao znak iskrene želje Beograda za reguliranjem odnosa Beograd - Zagreb prestati pritisci na nas i da će Beograd prihvatiti poziv DSHV da se počne s razgovorima o rješavanju hrvatskoga pitanja u SRJ. Obje strane su naglasile važnost rada Ureda Republike Hrvatske u Beogradu kako u odnosu na službene vlasti, tako i kao ohrabrenje Hrvatima u SRJ da izdrže do, nadamo se skorog, rješenja našeg pitanja. Drugi dio izaslanstva u Matici Hrvatskoj primio je glavni tajnik gospodin Krešimir Miholčić. Matica Hrvatska je kulturna institucija koja je u našim krajevima počela raditi još prije sto godina. Njezina važnost nije umanjena bez obzira na sve progone, napose onoga godine 1971. kada je samo u Subotici 118 hrvatskih intelektualaca prognano s posla i iz javnosti. Neki od njih su strpani u zatvor, a neki prognani iz Subotice.

U Predsjedničkim dvorima izaslanstvo je svečano primio predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman sa suradnicima. Vrlo smo ugodno bili iznenađeni kada smo uz predsjednika Tuđmana vidjeli i bivšeg ministra vanjskih poslova, a sada veleposlanika u Bernu prof. dr. Zdenka Skrabalo rodom iz Lemeša i veleposlanika u Washingtonu prof. dr. Petra Šarčević, rodom iz Subotice koji su upravo povodom naše posjete došli u Zagreb. Njihovim uključenjem u izaslanstvo Republike Hrvatske predsjednik dr. Tuđman htio posebno pokazati da nas Hrvatska smatra integralnim dijelom hrvatskoga naroda. Uz njih su bili i prof. dr. Slobodan Lang, dr. Željko Matić i dr. Ivić Pašalić. U svom pozdravnom govoru predsjednik dr. Tuđman je istakao da je položaj Hrvatske u svijetu vrlo

povoljan, da Hrvatska želi na miran način ostvariti suverenitet na cijelom svom međunarodno priznatom teritoriju garantirajući pučanstvu okupiranih teritorija sva prava po najvišim međunarodnim standardima i da očekuje od OUN i UNPROFOR-a da sprovedu rezolucije OUN. O konfederalizaciji ili čak federalizaciji Hrvatske ne može biti ni riječi, ali će dva kotara s većinskim srpskim pučanstvom imati i teritorijalnu autonomiju. Polazište u pregovorima s državnom zajednicom Republike Srbije i Republike Crne Gore je potreba međusobnog priznanja u okvirima tzv. AVNOJ-evskih granica i reguliranje statusa i prava Hrvata na osnovama reciprociteta u odnosu na prava Srba u Hrvatskoj. Zahvaljujući se za topli prijem Bela Tonković se u ime izaslanstva DSHV zahvalio Republici Hrvatskoj i njezinim institucijama na brizi i potpori našoj mirnoj i demokratskoj borbi za ostvarenje naših urođenih i međunarodno zagarantiranih prava naglasivši da nikad nitko iz Hrvatske nije poticao Hrvate u Republici Srbiji i Republici Crnoj Gori da oružjem pokušaju ostvariti svoja prava. On je nadalje pozdravio početak pregovora između Zagreba i Beograda i izrazio nadu da će Beograd prihvatiti pregovore o reguliranju statusa i prava Hrvata u SRJ. Dok se srpsko pitanje u Hrvatskoj počelo rješavati donošenjem Ustava, Ustavne deklaracije o pravima Srba u Hrvatskoj i Ustavnim zakonom o pravima etničkih zajednica ili manjina, te Zakonom o izborima, dotle se uporno odbija rješavanje hrvatskoga pitanja u SRJ. Čak je i službeni stav savezne vlade da Hrvati u SRJ nisu čak ni manjina (izjava Margit Savović 6.6.1994. u Somboru). Zato se rješavanje oba pitanja mora odvijati i vremenski paralelno.

U Hrvatskoj gospodarskoj komori izaslanstvo je primio predsjednik mr. Mladen Vedriš sa svojim suradnicima. Razgovaralo se o budućim perspektivama.

Istoga dana poslije podne izaslanstvo DSHV primio je i predsjednik vlade Nikica Valentić s ministrima dr. Jurom Njavro, dr. Ivanom Majdak i Ivanom Tarnaj. U prijateljskom razgovoru razmatrane su šanse pregovora Zagreb - Beograd i perspektive koje će se otvoriti

međusobnim priznanjem i normalizacijom odnosa. Nakon razgovora izaslanstvo je bilo gost vlade na večeri.

Trećeg dana posjeta jedan dio izaslanstva je posjetilo Ministarstvo prosvjete i školstva, a drugi dio Ministarstvo znanosti i tehnologije gdje su ih primili ministar dr. Branko Jeren i zamjenik ministra dr. Ilija Škrinjarčić. U oba ministarstva analizirala se dosadašnja suradnja i ocijenila se kao vrlo uspješna tako da gotovo nema više otvorenih pitanja u svezi naših učenika i studenata u Hrvatskoj.

Posjeta DSHV Republici Hrvatskoj završila se konferencijom za tisak u prostorijama vlade. Nazočni su bili novinari HRT, HR, HINA, Vjesnika, Večernjeg lista, Glasa Slavonije, Slobodne Dalmacije, radio Slobodne Europe, Hrvatskog radija Australije, SAD, i mnogi dopisnici inozemnih novina

Ova posjeta Republici Hrvatskoj je potpuno ispunila svoj cilj. U hrvatskoj javnosti učvrstili smo uvjerenje da nas ima i da smo svijesni dio hrvatskoga naroda koji je igrom povijesnih okolnosti prvi puta nakon Turaka ostao izvan granica Hrvatske. Sada smo primorani tražiti nove puteve opstanka u novim uvjetima na našem uotohtonom području. Nismo sami, nismo odsječeni, nismo izolirani. Šanse i mogućnosti izgradnje lijepe budućnosti su dobre. Kako će biti iskorištene ovisi od mnogih činilaca, a ponajviše od nas samih. Mlakošću i mlitavosću nećemo ništa postići.

Isprika: u tekstu " Oržana sjednica odbora Podružnice Petrovaradin"u br. 46 GR, slučajno su izostavljena imena dr. Zvonimira Nežića i Branka Mevlingera. Ispričavamo se gospodi Nežiću i Mevlingeru, kao i svim čitaocima.

SA PRIPREMNE KONFERENCIJE KESS-A U BUDIMPEŠTI RIJEŠITI LJUDSKA I ETNIČKA PRAVA

Od 10.10.1994. u Budimpešti se održava Pripremna konferencija KESS-a. Zadaća konferencije je određivanje načina za ostvarenje svih dosadašnjih i budućih zaključaka KESS-a, analiza aktivnosti, institucija, struktura i instrumenata KESS-a uključujući ispitivanje napretka i rezultata pregovora KESS-ovog Foruma za sigurnost i suradnju, te razmatranje promjene uloge KESS-a i granica njezinih odgovornosti. Rezultati Pripremne konferencije će se definirati u jednom dokumentu koji će biti predložen na usvajanje Sastanku predsjednika vlada i država članica KESS-a 5. i 6.12.1994. u Budimpešti.

Pripremna konferencija radi u četiri grupe:

1. grupa razmatra mogućnosti preduhitrenja konflikata i upravljanje krizama uključujući i rano upozoravanje na moguća krizna žarišta i njihove uzroke, ulogu i djelotvornost institucija i struktura, mehanizama, misija i drugih instrumenata KESS-a, suradnju međunarodnih organizacija, ulogu nevladinih organizacija i odnose s njima i dr.,

2. grupa razmatra sigurnost i suradnju na području KESS-a, s posebnom pažnjom na ispitivanje mogućnosti doprinosa regionalnoj sigurnosti jugoistočne Europe, kontrolu naoružavanja, razoružanje i stvaranje povjerenja i sigurnosti, te programa za neposredne i hitne akcije na kriznim područjima, suzbijanje terorizma i dr.,

3. grupa razmatra osnovna i ljudska prava, razvitak demokracije, ulogu prava i demokratskih institucija, tolerancije i nediskriminacije, preventivno suzbijanje agresivnog nacionalizma, rasizma, šovinizma, ksenofobije i antisemitizma, pitanje nacionalnih manjina, njihove kulture i prosvjete, te jačanje uloge KESS-a na spomenutim područjima i dr.,

4. grupa razmatra pitanja s područja gospodarstva, znanosti, tehnologije i razvoja i socijale.

DSHV službeno sudjeluje u radu 3. grupe. Delegaciju čine Bela Tonković, predsjednik, Zdenko Bundić, član predsjedništva i Josip Gabrić st., član Vijeća DSHV.

Teme od posebne važnosti za nas možemo složiti u tri bloka:

a) pitanja slobode savjesti, vjeroispovijesti i svjetonazora, slobode izražavanja i mirnog udruživanja, slobode kretanja, sprječavanja mučenja, te međunarodno humanitarno pravo,

b) pitanja slobode medija i informacija, kulture i obrazovanja, slobodnih ljudskih kontakata, tolerancija i nediskriminacija, te preduhitrenje agresivnog nacionalizma, rasizma i šovinizma, te za nas **NAJVAŽNIJE PITANJE:**

c) pitanja vezana za status i prava nacionalnih manjina.

Tijekom konferencije delegacija je razgovarala s predstavnicima delegacija mnogih vlada, od kojih bi nabrojao samo neke: Hrvatske, SR Njemačke, koja sada upravo predsjedava i Europskoj Uniji, SAD, Ruske Federacije, Francuske, Poljske, Nizozemske, Švedske...

U tim razgovorima su članovi naše delegacije informirale sugovornike o situaciji Hrvata u SRJ i predstavljali im mogućnosti mirnog rješenja hrvatskoga pitanja u SRJ, naglašavajući potrebu paralelnog i podjednakog rješavanja hrvatskog pitanja u SRJ i srpskog pitanja u Hrvatskoj. Velika je zadaća KESS-a kao institucije i svih njezinih članica pojedinačno da privole službeni Beograd da pristupi rješavanju nagomilanih problema i na području osnovnih i ljudskih prava i prava etničkih zajednica bez čega nema napretka u pitanju sankcija i međunarodnog priznanja SRJ. Posebno važnu ulogu u tome imaju one članice KESS-a koje Beograd smatra svojim tradicionalnim prijateljima.

Svi sugovornici su se složili s nama da se ne mogu prihvatiti dvostruki principi i kriteriji, i da bi pristanak Savezne vlade na pregovore s nama bio pozitivan korak kojeg bi članice KESS-a znale cijeniti.

Subotica, 12.10.1994.

DSHV su posjetili John Firmin član kabineta Vlade i Laurence Broyd iz Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Velike Britanije. Visoku delegaciju su u ime DSHV primili Bela Tonković i Lazo Voj-

nić Hajduk. U dugom i srdačnom razgovoru bilo je riječi o situaciji Hrvata u SRJ i mišljenju i stavovima DSHV glede rješenja hrvatskog pitanja u SRJ.

Baja, 12.10.1994.

Predsjednik Bačko-kiškunske županije (Mađarska) Miklos Kotoro svečano je otvorio Narodnosni dom u Baji. U okviru svečanog kulturnog programa govorio je i državni tajnik u Vladi Mađarske Csaba Tabajdi, koji je, između ostalog rekao: "Mađarska mora učiniti sve kako bi preokrenula dramatičnu situaciju koja je na polju asimilacije manjina učinjena zadnjih nekoliko desetljeća".

Ovom izuzetno važnom događaju prisustvovali su i Joso Ostrogonac, predsjednik Saveza Hrvata Mađarske, Janja Horvat predstavnica Ureda za nacionalne i etničke manjine Vlade Republike Mađarske, Tomislav Vuković, savjetnik u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Budimpešti, te mnogi uglednici i kulturni djelatnici Hrvata, Nijemaca, Roma i Slovaka u Mađarskoj.

U novootvorenom Narodnosnom domu u Baji je regionalno sjedište Saveza Hrvata Mađarske i Saveza Nijemaca Mađarske.

Subotica, 27.10.1994.

Gospodin Lee Harvey, savjetnik u ambasadi SAD u Beogradu posjetio je DSHV, gdje su ga primili Bela Tonković i Lazo Vojnić Hajduk. U srdačnom susretu razgovaralo se o trenutnoj političkoj i gospodarskoj situaciji Hrvata u SRJ.

Zagreb, 2.11.1994.

Dr. Mate Granić, ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske, u svojoj izjavi o susretu s Vladislavom Jovanović, ministron vanjskih poslova SR Jugoslavije rekao je između ostalog da posebno želi naglasiti "kako je Hrvatska spremna na dijalog i razgovore o svakom pitanju, ali nije i neće biti spremna na nikakve ustupke kad je riječ o načelu uzajamnog priznanja u međunarodno priznatim granicama, o rješavanju problema mirne reintegracije privremeno okupiranih područja kao i položaja etničkih zajednica i manjina u obje države..." (HINA)

Subotica, 14.11.1994.

Gospođa Antje Jensen, otpravnica poslova ambasade Kraljevine Danske posjetila je DSHV. U prijateljskom razgovoru s Belom Tonković i Antunom Skenderović razmatrano je hrvatsko pitanje u SRJ i rješenja koja nudi DSHV.

SONTA

ZA SLOBODAN DIVAN I ŠOKAČKA PRAVA

Bili smo u Sonti. Ovo se naselje nalazi u somborskoj općini, oko osam kilometara od Dunava - Tamo piše "državna granica" - vele mještani. Gradjani Sonte svoje selo zovu "Mali Pariz". Od sedam tisuća stanovnika, ima sedamdeset posto Hrvata, dvadeset posto Mađžara i oko deset posto Srba. Ovih potonjih deset posto su, barem u zadnje tri godine, nekako najglasniji. Pa opet Šokci, ili popularnije - "ustaše" - kako ih često nazivaju -, za svoje sugradjane isključivo upotrebljavaju termin "naši Srbi".

U vrijeme našeg posjeta, u selu se željno iščekivala podjela obećane nafte, no taj se posao nešto isuviše odužio. Ljudi su u pola glasa prepričavali o pretresu što ga je policija nedavno napravila (tražili su oružje), o pokušaju da im se preotme crkva, jer su se krojači nove povijesti inspirirali filosofijom da je ovdašnja katolička crkva, u stvari pravoslavna, o grupi malih Šokaca koje su pretukli u Somboru, o događajima u lokalnom KUD-u... Kako je sve počelo, pitali smo.

- Nije počelo, nego je stalo - kažu mještani - Sve je stalo sa ratom. Narod je zastrašen i bezvoljan. Ovdje se čovjek osjeća ko u nekom okruženju - gdje god mrdneš "ustaša" si. A volili bi da imamo ona naša šokačka prava da možeš slobodno divaniti. Ovdje su neki alergični na Faljen Isus, za njih je najveći grijah ako ideš u crkvu. Mnogi pak, sad odjednom postali pravoslavci, a do juče bili komunisti. Da im nešto dodje onaj njihov vladika, ne bi se znali ni prikrstit!

I sad, u sveopćem vjerskom zanosu, netko izmislio da je sonćanska katolička crkva u stvari uvijek bila pravoslavna, pa su je 1905.

katolici - oteli i prisvojili!? - A ne znadu oni, kažu naši domaćini - da crkva nije zgrada, već je crkva narod!

- Tu se pojavio i "glasoviti" radikal Ostojić, iz susjedne Prigrevice - ali od prisvajanja crkve nije bilo ništa.

- To je bilo mnogo šire planirano, sve da izazovu Šokce. Sad nam se podmeće da je crkva bila Pravoslavna do 1905. To je teško nonsens! Vidi se položaj oltara. Župni ured je kod nas osnovan 1796. godine, tako stoji u knjigama. Prva crkva je bila drvena, a kad je izgorila, napravljena je ova današnja. A pogledajte Prigrevicu - katolička crkva je skoro razrušena. Vrata razvaljena, skoro pola krova fali, oltar oštećen, klupe razrušene... Kad su htjeli srušiti ovu našu crkvu (u Sonti, prim. aut.) milicija ih je sve pohvatala. Nisu gledali ni tko su, ni čiji su.

Kažu Sonćani da je i prije rata bilo

rivalstva medju selima: momci iz Sonte nisu se dali Prigrevčanima, ovi, opet, nisu pardonirali Apatincima, al kako je počeo rat, sve se navodi na nacionalnu osnovu. Sad ispade da sve što nije srpsko - ustaško je, pa ga treba zatrti.

Rekoše nam da su Srbi u ovom kraju uglavnom kolonisti što su poslije drugog svjetskog rata podobijali boračke penzije, pa su imali vremena politizirati. U Prigrevici ima više struja - Banićci, Lićani, partizani itd.

- Oni prave problemne! Neće ti probleme praviti onaj što ore i kopa. Kad su došli poslije rata dobili su sve. Sad su došli i ovi novi, al se nisu baš najbolje snašli. Ovdje će uvijek biti samo dodjoši. - A hoćete li vi ići odavde? - pitali smo.

- A kud da idemo? - sliježu ramenima - Kako može čovjek iz Vojvodine živjeti na Visu, na primjer? I kako ćeš ti prodavati ono što su ti did i pradić sticali priko groždjanom balu. Rekoše nam da pripremaju još dvije fešte - plavu večer i lovački bal. U mjestu radi i KUD "Ivo

Lola Ribar".

Na programu je imao dvije "Šokadije", bantske igre i "Šumadiju". Devedeset posto članova KUD-a su Šokci. Sad imaju novog koreografa koji, kako pričaju, najviše inzistira na igrama iz Srbije: - Pitamo se čemu će nam, na kraju, služiti naše nošnje? Da se razumijemo - mi poštivamo tuđe, ali nismo toliko naivni da ne vidimo da se naše pokušava istisnuti!

Na rastanku su nam rekli kako žele živjeti jedino u Sonti, sa svojim susjedima Mađžarima, Srbima i svim ostalim ljudima dobre volje. Ni bez jednih, ni bez drugih Sonta ne bi bila ono što jest - mnogonacionalna zajednica. A valjda će se i ovo zlo završiti, pa će opet biti ono što je oduvijek i bila - Mali Pariz.

U posjeti bili :

Joske
Bane

Uzoriti kardinal Dr. Franjo Kuharić

NEKA MIR ZAVLADA I OVIM PROSTORIMA

Na razgovor sa Uzoritim kardinalom dr Franjom Kuharićem doputovala sam iz Subotice. Stoga ovaj interview gotovo nije bilo moguće započeti, a ne podsjetiti se na satanizaciju Katoličke crkve, njezinog svećenstva i vjernika, što je srpska propaganda obilato koristila tijekom posljednje tri ratne godine. Razumnog čovjeka obuzima gađenje nad "komentarima" Papina posjeta Hrvatskoj, u čemu je prednjačila zvanična državna televizija. I odjednom, kao grom iz vedra neba, na istoj toj se televiziji, u svim najudarnijim informativnim emisijama pojavi vijest da predsjednik SR Jugoslavije, Zoran Lilić čestita Poglavaru rimokatoličke crkve Papi Ivanu Pavlu II godišnjicu njegova postavljenja, u svoje ime i u ime naroda Jugoslavije"?! Uz čestitku su još izražene i želje za "ostvarivanje dobrih međudržavnih odnosa".

*Kako komentirate ovu iznenadnu promjenu politike tzv. Jugoslavije naspram Svete stolice?

-Lilićeva je čestitka politički motivirana. Možda je i izraz određene učitvosti, no svakako nije u skladu sa svim onim što se u njegovoj državi govorilo i pisalo o Ivanu Pavlu II.

* Godinama već, u Srbiji se govori isključivo o nekakvoj "vatikansko - masonsko - kominternovskoj zavjeri", te o "želji

Katoličke Crkve da ovlada" - bez nabiranja suvislih dokaza o tim tvrdnjama. Šta u stvari, želi Katolička Crkva na teritoriju SRJ?

- Crkva želi samo poštivanje

čovjeka i njegove slobode. Želi biti pozitivna prisutnost, pa stoga ima pravo i zahtijevati da se prava čovjeka poštvaju. Katolici u Srbiji i Crnog Gori pripadaju Rimokatoličkoj Crkvi koja okuplja katolike u svim državama. Katolik živi svoju vjeru sa stvarnošću i svakodnevnicom u kojoj se nalazi. Dosljedan svojoj vjeri, on svojim poštenjem dokazuje svoju istinsku vjeru.

* No, sudeći prema izvještajima sa terena - svejedno da li dolaze iz Crkvenih ureda, DSHVa ili raznih komisija za

ljudska prava, broj katolika se u ovim republikama drastično smanjuje. Usprkos raznovrsnim aktualnim "mirovnim" opcijama, kao i suđenjima ubica Hrvata, proces iseljavanja je čini se, neustaviv, posebice u nekim sredinama. Kako vidite budućnost hrvatske zajednice na tom teritoriju?

- Budućnost svake etničke zajednice ovisi o tome kako se društvo, odnosno vladajući sistem odnosi prema toj zajednici. Ako se odnosi pravedno, poštujući ljudska prava, kao i osnovno pravo -pravo na život, onda ta zajednica ima budućnost. Ako se, pak, provodi diskriminacija, ako se čovjeka progoni, obespravljuje, onda svakako ne možemo optimistički gledati na budućnost te zajednice. Čovjek po svojoj naravi želi živjeti slobodno i sigurno, a ukoliko mu je to uskraćeno,

on onda želi, makar i teška srca, mijenjati sredinu. Tako se sistem diskriminacije zapravo pretvara u zločin etničkog čišćenja. Naša Crkva svako nasilje, mržnju i protjerivanje ljudi apsolutno osuđuje. Sve to smatramo teškom povrjedom ljudskog dostojanstva i slobode Crkve. Nasilje se ničim ne može opravdati. Ono se konačno okreće i protiv onih koji ga vrše i dopuštaju, i protiv onih koji nasilje ne sprječavaju, a imaju vlast.

* Bez namjere da minimiziram tragediju srbijanskih i crnogorskih Hrvata, no, čini se da njihova nesreća nije

niti usamljena, niti veća od nesreće prognanika, ili izbjeglica iz BiH koje je rat direktno pogodio?

- Posljedice rata na najstrašnji su način pogodile stotine tisuća obitelji koje su sve izgubile, bez ičega ostale i sad ovise samo o tuđoj pomoći. To su prognanici koji su pred okrutnim nasiljem morali bježati bez igdje ičega. Ovdje također mislim i na izbjeglice. Nasilje izvršeno nad njima je teška nepravda, najteža povreda ljudskih prava.

* Često slušam kako se - čak i od nekih svjetskih čimbenika - pokušava "proturiti" teza da se na prostoru bivše Jugoslavije zapravo radi o vjerskom ratu?

- Uopće se ne radi o vjerskom ratu, i to odlučno odbijam! To sa sigurnošću mogu tvrditi kad je o hrvatskoj strani riječ. Katolička se Crkva zauzima za poštivanje drugojačijih uvjerenja i vjerskih pripadnosti. Ciljevi i tok rata su poznati, a ako ih netko želi pokriti vjerskim motivima, to ne odgovara istini.

* Krene li čovjek po okupiranim područjima Hrvatske ili Bosne, može vidjeti niz srušenih vjerskih objekata, na mjesto kojim preko noći narastaju "parkovi", a "borci" se hvale kako su lično rušili, ili obezbjeđivali stražu kod rušenja neke katoličke crkve ili džamije...

- To sve ulazi u program etničkog čišćenja. Ako se jedno područje želi očistiti od ljudi, onda se želi uništiti sve ono što su ti ljudi stvarali, sve što je bilo izraz njihovog identiteta, njihove kulture, povjesti... Žele se uništiti njihove svetinje... iza njih ne smije ostati nikakav trag koji bi posjećao na njihovo prisustvo, makar ta prisutnost bila stoljetna i tisućljetna.

* Kako podnijeti takvu situaciju? Situaciju u kojoj se osjećaj straha i gnušanja miješa sa osjećajem bola i nemoćnog bijesa?

- Takva se situacija podnosi samo snagom vjere. Bog je prisutan u povjesti i on kroz savjest lju-

*Kako?

- Pravedni mir znači jamstvo slobode i sigurnosti svakom čovjeku isvakom narodu. Pravedan mir znači omogućiti prognanima i žrtvama nasilja da se vrate na svoje ognjište, makar ono bilo i opljačkano, pa makar ono bilo i zgarište. Otimačinom se nikad ne dobiva pravo na posjedovanje otetog. Oteto uvijek više i zaziva svoga vlasnika. Nebrojeno je puta u Svetom pismu rečeno da Bog osuđuje svaku otimačinu, svaku prevaru, svako nasilje protiv nedužnih. Stoga rješenje za dobre odnose među ljudima i narodima jest samo jedno: pravedan mir. Mir koji isključuje svaku mržnju, mir koji isključuje svaku osvetu.

* Znači li to - mir pod svaku cijenu?

- Uvjet pravednog mira leži prvenstveno u poštivanju međunarodno priznatih granica među državama i odustajanju od okupacije tuđih teritorija, i mogućnost povratka u slobodi svim prognanima, jer samo slobodni ljudi mogu graditi slobodnu državu, i odnose utemeljene na pravednosti. A Sveto pismo kaže da je djelo pravde MIR.

* Dolazeći na ovaj razgovor, vidjela sam pripadnike jedne istočnjačke sekte kako "animiraju" ljude po licu. Evidentno je sve više različitih sekta i grupa koje djeluju na ovim prostorima. Kako Crkva gleda na ovu pojavu?

- Činjenica je da su sekte prisutne ne samo kod nas, već i svuda u svijetu. Posebno su naglašene na područjima u kojima je vladao komunizam. Financijski vrlo dobro stoje, imaju znatna sredstva i djeluju vrlo nametljivo. Uspjeha imaju toliko koliko nailaze na duhovnu prazninu u pojedincima ili sredinama, osim toga, pozivaju se na demokraciju. Ima sekta raznih provinijencija - kršćanskih i nekršćanskih, čak se pojavljuju i satanistički pokreti koji

su izričito opredjeljeni za đavla, a protiv Boga i djeluju vrlo destruktivno. Nema takve ideje niti misaone ponude koja u nekom ne bi naišla na odjek. Katolička Crkva na ovom području živi svoju prisutnost preko 13 stoljeća i velika je većina naroda uključena u njezino zajedništvo. Međutim, i oni koji se priznaju katolicima nisu svi dovoljno poučeni, da bi vjeru poznavali, cjelovito prihvaćali i živjeli. Takvi su ljudi obično izloženi raznim sektaškim utjecajima. U komunističkom sistemu, sistemu sistematske ateizacije - ako nisu imali izrazito katoličku obitelj i ako nisu bili uključeni u vjeronauk u Crkvi, ostali su bez potrebnih informacija o svojoj vjeri. Tako se i mladi raslojavaju: jedni usvajaju nakaradno liberalno shvaćanje života, ne zanimajući se za više duhovne vrijednosti. Drugi, opet, osjećaju potrebu odgovora o smislu života, po posežu čak i za nekim okultnim otkrićima. Ima dakako i onih mladih koji vjeru svjesno prihvaćaju i žele pošteno živjeti.

* U novije se vrijeme u nekim inostranim časopisima pojavljuju napisi o nedostatku svećeničkog i redovničkog kadra, a nezavisno od toga, moderan način svakodnevnog života sve više zahtijeva brži (ili što da ne) moderniji način evangelizacije, posebice mladih. Hoće li Crkva "uhvatiti korak" sa ovim zahtjevima?

- Što se tiče evangelizacije, Crkva sada ima veće mogućnosti. Otvorena su joj vrata škola, bolnica, zatvora... gdje je ona prisutna i navješta. Evandjelje, pa se nadamo da će se situacija mijenjati na bolje. Osjećamo da imamo premali broj svećenika, redovnika i redovnica, pa se stoga nameće zadaća Crkvi da osposobi vjernike za djelo apostolata, jer i oni sudjeluju u poslanju Crkve i navještaju Evandjelje. Veliku pomoć evangelizaciji mogu pružiti i javna sredstava priopćavanja, zato Crkva očekuje da će i preko radija i televizije moći više poticati savjest ljudi.

Vesna Kljajić

PORUKA UZORITOG KARDINALA DR. FRANJE KUHARIĆA VIJERNICIMA

Svim Hrvatima iz Bačke, Srijema i Banata, onim malobrojnim Hrvatima preostalim na okupranim područjima, svim prognanima, izbjeglim i nesrećnima:

- Čovjek je ono što je u sebi. Čovjek je jak, izdržljiv kad je u sebi ispunjen vjerom u Boga, pouzdanjem i čestitošću života. Stoga treba izdržati živjeći pošteno, željeći dobro svakom čovjeku. Treba izdržati, čuvajući dušu od svakog otrova i bilo kakve mržnje. Bog je ljubav, i tko Bogu vjeruju, pozvan je na ljubav. Ljubav je moć koja će na koncu pobjediti. Da biste imali Božiju snagu u sebi i sačuvali neugašenu svjetlost vjere, sklopite ruke i molite. Molite i snagom svoje patnje, s kojom ste uključeni u križ spasitelja našega Isusa Krista. Povjeravam vas posebnoj zaštiti Majke Božije. Možda su njezina svetišta razorena koja ste hodočastili, ali neka vaše srce bude susretište se Bogom i Presvetom Bogorodicom. Ako vjerujemo u Boga ne smijemo gubiti vjeru u

pobjedu dobra, istinu i pravdu. Molite za sve ljude, da budu dobri i da mir Božiji zavlađa i ovim prostorima.

DOBROČINSTVO BEZ GRANICA

Dobrotvorne zajednice: Amor vincit

Dobrotvorna zajednica Amor vincit djeluje već godinu ipo. Osnovana na poticaj DSHV_a, predstavlja sljedbenicu Dobrotvorne zajednice Bunjevaka, osnovane 1919. godine, od strane velečasnog Blaška Rajića. Dobrotvorna zajednica Bnjevaka djelovala je do pred kraj drugog svjetskog rata :

- Kako je naš živalj ponovno došao u vrlo tešku materijalnu situaciju, došli smo na ideju da osnujemo "Amor vincit", kako bismo pomogli onima kojima je ova vrsta pomoći najpotrebnija. - kaže predsjednica Zajednice, gja. Ana Kopunović - Veliki je broj ljudi doveden u situaciju da ne može sebi obzbediti niti najosnovnije uvjete za normalan život, pa je naša djelatnost vrlo značajna, i svakim se danom uvjeravamo u značaj postojanja ovakove humanitarne organizacije.

Iz svih ovih razloga, mnogi donatori svoje donacije usmjeravaju baš na Amor vincit. Koncem 93. godine, njemački je Crveni križ uputio oko 40 tona kvalitetne hrane, a gpspodja Kopunović ističe i značajnu pomoć koju je u par navrata distribuirao pater Efrem Kujundžić, voditelj Katoličke misije u Beču, te grupa naših gradjana nastanjenih u Kanadi, Caritas i Hrvatska katolička misija iz Berna, a također i grupa gradjana iz njemačkog grada Rheinhausena, kao i mnogi drugi. Tu je još i Caritas iz Amerike. Tko su korisnici ove pomoći, pitali smo gđu Kopunović ?

- Korisnici pomoći su

najvećim dijelom naši gradjani, kojima smo djelili pakete hrane i dječiju hranu, a ostali su korisnici dječiji dom "Kolevka", Gerontološki centar, predškolska ustanova "Naša radost", subotička bolnica koju kontinuirano snabdjevamo lijekovima, kao i mnoge gradske i prigradske apoteke. Osim toga, naši su aktivisti radili u narodnim kuhinjama. Naša aktivnost tijekom protekle zime nije bila beznačajna. Mnogi smo olakšali život tijekom dugih mjeseci hladnoće i beznadjaja.

Vladajuća, ili bolje reći, vladajuće stranke u to vrijeme nisu baš odobravale aktivnosti Amor vincit-a : bili su vrlo često napadani zbog svojeg rada, no vremenom su se odnosi poprilično promijenili, pa se, kako kaže gđa Kopunović u posljednje vrijeme, sve više jača suradnja sa predstavnicima Centra za socijalni rad, Caritasa, Vox humane i Crvenog krsta i na pomolu je sporazum o međusobnoj suradnji i uzajamnom pomaganju ovih organizacija i institucija.

- Napravljen je i tzv. minimum zajedničkih kriterija za stjecanje prava na materijalna davanja putem humanitarnih organizacija, dobrotvornih društava i zajednica na teritoriju općine Subotica. - ističe gđa. Kopunović.

Ali: republika Srbija donijela je tijekom siječnja ove godine Zakon o porezima i akcizama koji onemogućava Amor vincit da prima humanitarnu pomoć, obzirom da na sve artikle, izuzev jestivog ulja, masti, mlijeka u prahu, dječije hrane i lijekova, mora plaćati porez na promet, kao da se radi o robi namjenjenoj

za prodaju. Na ovaj je Zakon podnijet prigovor Ustavnom sudu, a takodjer je traženo od predsjednika Miloševića da ne potpiše ovaj zakon, no Zakon je potpisan i kao takav zaživio u praksi. Na ovaj su način sve humanitarne organizacije stavljene u neravnopravni položaj, budući da su od ovog zakona izuzeti jedino Crveni krst i Komesarijat za izbeglice kao vladine organizacije.

- Tako smo došli u situaciju da svu pomoć moramo darovati Crvenom krstu, ako želimo izbjeći plaćanje poreza na promet, pa smo tako nedavno poklonili i veliku pošiljku namjenjenu subotičkoj bolnici. Ova je transakcija uspješno realizirana na radost svijetu nas, no međutim, ne može se baš sva vrsta pomoći distribuirati na ovaj način, a da se ispoštuje volja darodavaca. - objašnjava gdja Kopunović - Mi stoga očekujemo da će Vlada ipak izmijeniti Zakon o porezima i akcizama kako bi nam se omogućio nesmetani rad, jer mi i postojimo samo za dobrobit građana.

Vesna Kljajić

OBAVIJEST

Dobrotvorna zajednica Amor vincit ovim putem obavještava sve zainteresirane da se u prostorijama Zajednice (ul. Harambašićeva br. 5) može podići dječija hrana. Uvjet je dokaz o rođenju djeteta - otpusna lista iz bolnice, ili zdravstvena knjižica. Ovim putem, Zajednica apelira na sve ljude dobre volje da se jave sa pomoći - posebice u dječijoj odjeći. Radno vrijeme Zajednice je svakim danom od 9 do 12 sati, utorkom i četvrtkom od 12 do 17 sati. Tel 024/ 21-272.

Jakov Kopilović 50 godina u svijetu poezije

U nazočnosti velikog broja poklonika poezije, svojih poznavaca i prijatelja u ponedjeljak je 24 listopada s početkom u 19 sati u čitaonici subotičke Gradske biblioteke održana, u organizaciji Instituta "Ivan Antunović" i književnog kluba "Miroljub", književna večer Jakova Kopilovića. Ona je održana u povodu izlaska iz tiska njegove nove knjige pjesama "Moja dužijanca", koju je nakladnik "Ivan Antunović" izdao sredinom ove godine, a u povodu 50 godina njegovog književnog rada i 75 godina života.

Jakov se Kopilović u kulturnom i književnom životu Subotice javio krajem tridesetih godina kada je objavio u subotičkoj "Danici" svoje prve pjesme. I od tada je bio gotovo stalno u njemu prisutan, za čega je dokaz osamnaest zbirki pjesama koje je do sada objavio. Istine radi, njegova nazočnost u kulturnom životu grada nije uvijek bila dostojna njegova rada, na način koji bi sukladno odgovarao njegovome djelu, jer ga je pratila kob pisca ne uvijek "na liniji" vladajuće kulturne politike. To je uvjetovalo zabranama izdavaštva, prijevremenim odlaskom u mirovinu i ini nepgodnosti. No, sve to nije pjesnika Jakova Kopilovića omelo da ne ustrajava u radu na "magiji riječi" kojoj je bio vjeran cijelog svog života.

"Moja dužijanca" je knjiga izabranih pjesama, u izboru prof. Bele Gabrića, koje su poredane kronološkim redoslijedom nastanka, a obuhvataju cjelokupno njegovo stvaralaštvo. Na taj način smo dobili svojevrstni mali portre-

it pjesnika na jednom mjestu, pjesnika "kulturnog, socijalnog i duhovnog miljea bačkih Hrvata", kako je ocijenio jedan njegov poznanik. Stoga se knjiga "Moja dužijanca" može smatrati kao "bandašova kruna" nama darivana, a ispletana riječima u stihu.

Na književnoj večeri su govorio vlč. Lazar Ivan Krmpotić, u ime nakladnika, koji je u svojem prigodnom govoru naglasio značaj rada "barda hrvatskog pjesništva u Bačkoj" i izrazio radost da se i u ovim po kulturu teškim vremenima smoglo snage izdati ovu knjigu. Drugi je govornik, g. Tomislav Žigmanov, u svojem obraćanju, pak, govorio o nezahvalnoj sudbini pjesnika, koji se, po njemu, kao na dobrom primjeru očituje u životu Jakova Kopilovića. Katedralni zbor "Albe Vidaković", pod ravnateljstvom s. Mirjam Pandžić izveo je četiri kompozicije koje je Milan Asić, poznati subotički glazbeni djelatnik, skladao na riječi pjesama Jakova Kopilovića.

Na kraju su svi spontano zapjevali "Za svaku tvoju riječ" kao izraz zahvale, nakon koje je Jakov Kopilović svojim prijateljima podijelio autograme na svoju knjigu kao znak i uspomenu na ovu prigodu. (LJ.K)

Baja 5. Studenog : Nakon 41 godinu ponovo prikazana opera "Dužijanca"

U SLAVU BUNJEVACA

Ljubitelji operne umjetnosti s nestrpljenjem su iščekivali novu postavku opere Dužijanca, autora Josipa Andrića. U postavci HNK iz Osijeka, ova je opera krajem listopada pjevana na sceni u Osijeku, da bi tjedan kasnije bila izvedena u kazalištu u Baji. Iz Subotice je krenulo dvjestotak ljubitelja operne umjetnosti, organiziranih preko "Bunjevačkog kola", a osim njih, još je dosta gledalaca doputovalo pojedinačno iz Srijema, Madjarske i Hrvatske.

Kazališna je sala bila ispunjena do posljednjeg mjesta, čekala se samo uvertira.

Radnje ove opere događa se na bunjevačkom salašu u žetvi (risu) - prvi čin u rano jutro na početku žetve, drugi čin poslijepodne na završetku rada, a medjuigra između prvog i drugog čina. Sadržaj opere zasniva se na bunjevačkom žetvenom narodnom običaju. Risari i risaruše koji će sutra ići na ris (žetvu) sastaju se uoči dana kod domaćina "na divan". Tu se bira prednjak žetve (bandaš) i njegova rukovetačica (bandašica). Obično se biraju oni koji će se iza na jesen vjenčati.

Tako su i u operi "slučajno" sinoć na divanu izabrani momak i djevojka, Blaško i Ruža, koji se vole. Ali ujutro, kada je žetva trebala započeti, dogodilo se to da Blaško nije došao. I tu je počeo zaplet radnje. Ruža odbija čobana Stipu koji joj se pola u šali, pola u zbilji nudi da njega umjesto Blaška uzme za bandaša. Kad je sve za ževu bilo gotovo - uža ispletana, risari počašćeni, domaćin neće više da čekaju Blaška, već uzme kosu, pa će on početi kositi, i kome iza prvog otkosa preda kosu, taj će biti bandaš. Svi su zaprepašteni, najviše Ruža, jer bandaš smije nju zaprositi, a ona hoće samo Blaška. U zadnji tren javi se Blaško pjesmom iz daleka.

Zašto je Blaško zakasnio saznajemo u dugom činu, kada se risari vraćaju iz risa, kada je žetva dožeta. Ruža se uvjerava da joj je Blaško ostao vjeran. Njihova sreća je potpuna kada im na kraju risari predaju žitni vijenac kao simbol sretno dovršene žetve, da ga čuvaju. (To što se

To što se baš njima predaje žitni vijenac, a ne domaćinu, označuje slikovito kako iza dovršene žetve i njihova ljubav biva okrunjena srećom je "Dužijanca" po svojoj glazbi zaista je prava bačka, prava bunjevačka narodna opera, ona je toliko umjetnički odraz bačkog života, da predstavlja pravi doživljaj za svakog tko voli ono najljepše i najvrednije što Bačka u sebi ima. Posebno mjesto u glazbi zauzima arija Ranke u drugom činu. Ta je arija uza svu svoju lirsku notu najdramatskija u cijeloj operi, a uz to je u njoj dan slavospjev žitorodne Bačke. U najbližoj glazbenoj vezi s motivom Bačke iz te arije stoji motiv Subotice koji se javlja kad Blaško pjeva o Ranki: "e to je eto ta moja varošanka". Radnja opere se događa na salašu u okolini Subotice, pa je i Subotica tu dobila svoj poseban svečani motiv u glazbi Dužijance!, motiv koji je istaknut, osobito u orkestru.

Kada smo nakon predstave razgovarali sa sudionicima, pjevači su rekli da su uživali radeći ovu operu - od proba, pa do izvedbe, a gledaoci su - unatoč sitnih zamjerki - na scenografiju, režiju (možda isuviše statičnosti, a premalo kretnje) - izjavili da bi ovu operu rado pogledali još koji put. V. K.

Proslave:

GODIŠNJI KONCERT HKPD "Matija Gubec" iz TAVANKUTA

Tavakut, 19. studeni, - u dvorani mjesnog doma kulture, održan je željno iščekivani godišnji koncert HKPD "Matija Gubec".

Na programu koncerta bile su narodne igre i pjesme - Bunjevacca, Šokadije, Šumadije, Šota i igre iz Banata. Program su upotpunile i djevojke iz pjevačkog zbora, praćene tamburaškim ansamblom "Ravnica".

Program je trajao više od dva sata, a mi smo nakon koncerta porazgovarali sa koreografom:

Davorom Dulićem. On nam je najprije rekao da je sretan što je koncert bio solidan, budući da je on u Društvu tek nepunih godinu dana, kao što je i gotovo cjelokupna postavka folkloriša vrlo mlada, sa relativno kratkim stažom igranja.

- Imali smo vrlo naporan period vježbi, budući da je grupa gotovo početnička, jer igra zajedno tek oko godinu dana, i do sada je imala oko 20 nastupa, i tri vrlo naporene i zahtjevne turneje.

Scenarij i koreografiju Dulić je radio sam, što je za njega bio znatan napor i izazov, budući da je tek početnik u stažu koreografa.

- Ovo je bio moj prvi organizacijski koncert, a mogu samo zahvaliti igračima, kao i svim ostalim sudionicima, na požrtvovanom i mukotrpnom radu, jer je ovo uz težak fizički, i veliki psihički napor.

Probe su trajale oko dva mjeseca, a Dulić kaže da, unatoč zadovoljstvu što je koncert uspio, smatra da igrači nisu pokazali maksimum, i da oni mogu više.

Prosječna starost igrača je oko 17 godina, sa samo dva "starija" igrača (oni su stariji po igračkom stažu). No, bez obzira na njihovu mladost, oni su prave entuzijaste, pa unatoč brojnim obavezama i kod kuće i u školi, oni redovno dolaze na sve probe. No, nas je zanimalo na čemu se posebno inzistira kod kreiranja koreografija:

- Najviše se inzistira na izvornosti - kaže Dulić.

Kako je ovo bio prvi cjelovečernji koncert ove mladje postavke, nisu stigli vidjeti tko je sve došao na koncert. U publici su se, osim roditelja, prijatelja, susjeda i ostalih zainteresiranih, mogli vidjeti i gospodja Stanka Kujundžić, predstavnic mladeži DSHV-a, kolege iz KUD-a Bunjevačko kolo, koreografi iz Sombora i Sonte, i što domaćini posebno ističu - Naš velečasni Gabrić.

- Bilo je tu dosta ljudi koji su nam pomogli - bilo pozajmljivanjem nošnji, bilo moralnom podrškom, no ima i onih koji se nisu

odazvali pozivu. No, rekao je Dulić, drago nam je što nas naše kolege i prijatelji podržavaju, što nam daju prijateljske savjete i kritike, a u svakom slučaju, budući da sam bio član većine KUD-ova kod nas, mi smo svi kao jedna velika obitelj. (JOSKE)

FELJTON KUKUJEVCI OD NASTANKA DO DANAS

Patron crkve je plemenita obitelj Janković od Čalme, koja se, prema zapisniku kanonske vizitacije (1853. g.) ne brine

dovoljno za popravak crkve i uređenje groblja.

Drugi župni stan sagradjen je 1805. god. brigom gosp. Mihaela Jankovića od Calme, a gradili su ga majstori iz okolice. Zapisnik kanonske vizitacije iz 1853. kažu da je tadašnje stanje župnog stana žalosno. Nešto je već učinjeno za unutrašnju obnovu kuće. Za župnika ima jedna soba, jedna soba za goste. Osim ovih soba stan ima blagovaonicu, dvije sobe za kapelane, dvije za poslugu, dva zahoda i podrum (podrum može primiti 200 urni, a to znači 4800 lit. vina). Ovaj skoro već dotrajali župni stan i staja izgorjeli su u požaru 1867. god. Župnik Dragutin Thoma preselio se u općinsku kuću, do općinskog ureda, gdje su župnici živjeli više godina, dokle god nije sagradjen sadašnji župni stan.

Medjutim, patron je i dalje odugovlačio s popravcima, dok konačno Kraljevska zemaljska vlada u Zagrebu nije izdala konačno vrhovno rješenje od 3. rujna 1910. god. kojim je odlučeno popraviti crkvu i župni stan. Do popravka crkve i stana ipak nije odmah došlo, jer Miroslav pl. Jurjević (1916 - 1922) preuzima župu s crkvom i stanom u dosta lošem stanju. Župnik je nabavio za župnu crkvu jedno zvono teško 26 kg. koje je duže vremena bilo jedino zvono u tornju. Zvono je nabavljeno 1917. god. iz crkve u Šaptanovcima, a plaćeno je 104 Krune. Za vrijeme župnika Jurjevića napokon je popravljen toranj župne crkve i crkveni zadak (apsida) prekriven je limom. U listopadu 1922. dolazi novi župnik Josip Tomičić. Za njegova župnikovanja nabavljena su nova zvona milodarima vjernika župe. Veliko zvono

teško 700 kg. kupljeno u Ljubljani. Zvono od 300 kg. posvećeno sv. Antunu i sv. Iliji darovao je Pavao Rehak, veliki dobročinitelj kukujevačke crkve Imre Michels i njegova supruga Magdalena darovali su srednje zvono. Ova zvona blagoslovio je dekan kukujevačkog Dekanata Antun Čordašić, župnik u Čalmi, uz veliko narodno slavlje.

NASTAVIT ĆE SE

Marko Kljajić

ISPRIKA:

U našem napisu o groždje balu u Sonti potkrala se nenamjerna greška - mi smo naime, napisali ZETVENA, umjesto BERBANSKA svetkovina. Ispričavamo se našim Sončankama i Sončanima.

PISMA ČITALACA

Poštovana urednice

Iako nisam član DSHV redovan sam čitalac Glasa Ravnice od prvih brojeva. Puno puta sam imao određenih primjedbi na određene napise (nazivam ih zbirnim imenom) u Vašem listu, ali više zbog lenjosti, nisam Vam dosad napisao.

Prva i naj veća moja primjedba odnosi se na Vaše tkz. "Bunjevačko bockalo" Pitam Vas i Vašeg gospodina precdnika, inače mog bivšeg druga iz gimnazije (onda sma još bili drugari) zbog čega Vi nas Čiste Bunjevce podmećete, kroz ove Vaše napise, uvek kad želite sa nekim, ili nekom strankom da se obračunate. Opšte je poznata činjenica da

zvanična politika DSHV ne priznaje Bunjevce nego samo Hrvate - Bunjevce ili Bunjevce-Hrvate. Ja vas u ime nas Bunjevaca posebno nas stranački neopredeljenih, molim ostavite nas na miru. Naslovite Vaše napise sa "Hrvatsko-Bunjevačko bockalo" ili "Bunjevačko-Hrvatsko bockalo" jer mislim da dosadašnji naslov ni u kom smislu nije adekvatan.

Drugo pitam se zbog čega ni jedan broj GR ne može da iziđe bez barem jedne fotografije precdnika DSHV gospodina Bele Tonkovića. Bilo je brojeva gde ih je bilo 4 a možda i više. Ako se dobro sećam to je broj u kojem se donosi izveštaj o njegovom putu u New York.

Treće, gospođo ili gospođice VK želim vam puno uspeha u Vašem radu, ali Vam ne predviđam dug period. Mnogo ste nezgodno započeli i nepotrebno se upetljali u sukob između gg Tonkovića i Poljakovića. Kad se sve stiša, ili se oni pomire u ime viših ciljeva, Vi ćete izvisiti. Pitam Vas zbog čega Ivan Poljaković kao predsednički kandidat nije mogao doći do određenih podataka sa kojima raspolaže DSHV, pogotovu što je pre sukoba bio jedan od stubova Vaše. Zbog čega, ili kojim pravom, na tim podacima drži sam gospodin Bela Tonković. Njegova izjava da se nataj način vidi da su podaci dobro zaštićeni nista ne znači.

I na kraju gospođo ili gospođice, VK mnogo Vam je nezgodan naslov na drugoj strani GR iz listopada, jer čim ga čovek pročita asociira ga na jednu rečenicu koje su ljudi našeg podnevlja dosta često upotrebljavaju.

S poštovanjem

Čović Josip

Poštovani g. Čoviću,

Baš mi je milo em drago što ste se, usprkos lenjosti atresirali na mene mladu i naivnu. Kad god dobijem pismo od gospodina izvjesnih godina, najprije se upitam šta on, u stvari hoće? Elem, ponajprije, vidim da Vi hoćete da nam svima jasno i glasno stavite do znanja da ste čisti Bunjevac (valjda nasuprot onim prljavim Bunjevcima) i da nipošto niste Hrvat. Aferim. Drugo, vidim da hoćete dati nam na znanje da ste nekad bili (valjda silom prilika) šul kolega Bele Tonkovića, ali mu sad niste ni kolega ni prijatelj. Daklem, Vi niste prijatelj Beli Tonkoviću. A pošto niste ni Hrvat, ni prijatelj Bele Tonkovića, ni član DSHV-a, to ste stavili do znanja da se ne slažete sa našim Bunjevačkim bockalom, pa će valjda oni kojima u stvari želite to da dokažete - to i primiti k znanju. Nemojte da me folirate kako to pišete samo zbog mene.

Što se fotografija tiče, ja nisam uredjivala broj u kom je išao izvještaj o boravku B.T. u New York-u, pa ne mogu o tome ni govoriti. Od kako ja uredjujem list, fotografija B. T. ide uz njegove komentare. Da ste mi poslali Vašu fotografiju, ja bih je takodjer objavila uz pismo.

Treće - hvala Vam na dobrim željama za moj uspeh u radu, ali vidim da one nisu iskrene. Vi se nešto kao bavite i proricanjem, pa mi kao gatate da mi vijek urednika nije baš najduži, a odmah zatim, sa intonacijom nekog šefa rejona iz FNRJ mi spočitavate kako sam ja "mnogo nezgodno počela..." .A kako to treba "mnogo zgodno početi"? Možda pišući o uzgoju kalifornijskih glista, kao što smo to imali prilike vidjeti u nekim ranijim brojevima G.R.?

Vas takodjer zanima jesam li ja gospoja ili gospojica. Ja sam gospojica na privremenom radu, a ako izvisim na uredničkom mjestu, otići ću čuvat koze. Vi takodjer, pominjete i stanoviti sukob između Poljakovića i Tonkovića. Ne znam ništa ni o nekom "monopolu", jerbo grandioznu političku figuru kakav je Poljaković poznaju svi članovi DSHV-a, pa ako hoće glasati za Njega - to će i učiniti. Što bi on trošio pare i svakom po naosob pis o pismo?

I sad kraj: pošto sam ja jedno pošteno seosko djevojče, koje padne u plač čim čuje opci vanje ili sramotne riječi, moja je uzrečica ono što sam pomenula u naslovu broja 46, na drugoj strani. Osim toga, zimus sam u saobraćajci slomila nos, koji mi je već više od pola godine pun krvi, pa dišem na usta. Daklem, meni je nos zaista pun. A ono na šta Vas asocira, više govori o Vama, nego o meni. S poštovanjem, V. K. -

Štovano uredništvo,

Dugo već slušamo polemike o "KUNI", ponovno uvedenoj hrvatskoj moneti. Komentari idu od odobravanja (kuna je stari hrvatski novac), pa do osporavanja i tvrdnji da je ova moneta tvorevina NDH-azije. O svemu ovome razgovarao sam sa gospodinom Gjurom Krasnovom, poznatim hrvatskim numizmatičarom:

-Pitanje naziva hrvatskog novca nije novo - rekao je - Ponovno je potaknuto 1990. godine, a ja sam u časopisu Hrvatski Rubikon dao predlog da nova hrvatska valuta nosi naziv Đkroatika, budući da je Dinarus Croaticus bila hrvatska valuta još prije 200 godina. Glavni kreator "kune" - kovanog novca i medalje u NDH

bio je Ivo Kedić. Njegova je kuna jedan od najljepših modela novca, ali nije puštena u promet. Ona je sadr-ala samo hrvatski grb, ali ne i U. Prije NDH, postojala je Banovina Hrvatska, pa je u Beogradu predlo-eno da se hrvatska moneta nazove Kuna ili Novčić. Kuna je bila stvarna hrvatska valuta u doba hrvatskih kraljeva. Povika na kunu je bez osnova, jer ona ima daleko dublju tradiciju. U Rusiji, prije Romanovih, ko-ice kune bile su sredstvo plaćanja. I mislim da su bez osnova inozemne reakcije koje kuna privlači.

RECIPROCITET

Štovano uredništvo! U vašem cijenjenom glasilu od broja 46. objavljena su dva napisa - "Hrvatsko pitanje pred KESS-om" autora Bele Tonkovića, te "Govor predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana u Vijeću sigurnosti". Ova dva teksta podstakla su me da vam se javim sa nekoliko svojih opservacija: o principu reciprociteta ja sam prije tri ipol godine, na osnivačkoj skupštini DSHV-a izrekao neke stvari, sve polemišući sa, danas pokojnim Jovanom Raškovićem, predsjednikom SDS u Hrvatskoj, koji je bio najvatreniji zagovornik prava Srba u Hrvatskoj. Na njegove zahtjeve ja sam odgovorio protivprijedlozima koji se svode na sljedeće:

1. Ako Srbi u Hrvatskoj traže poseban TV relej na planini Kozara, onda mi Hrvati u Vojvodini tražimo poseban relej i studij na planini Fruška Gora.

2. Ako Srbi u Hrvatskoj tra- svoje škole i nastavnike, onda i Hrvati u Vojvodini moraju imati pravo na svoje hrvatske škole.

3. Ako Srbi u Hrvatskoj tra- posebne emisije na TV i Radio Zagrebu, onda i mi Hrvati u

Šokački divani

LJK PROTIV REUME

Vojvodini tražimo posebne emisije za nas Hrvate, odnosno Bunjevce i Šokce u Vojvodini, na TV Novi Sad.

4. Ako Srbi u Hrvatskoj traže pravo na svoje novine i časopise, onda i mi Hrvati u Vojvodini tražimo svoje novine na našem maternjem hrvatskom jeziku i ijekavskom izgovoru.

5. Ako Srbi u Hrvatskoj traže pravo na osnivanje svojih kulturno-umjetničkih društava sa nacionalnim predznakom, onda i mi Hrvati u Vojvodini imamo pravo na osnivanje svojih kulturno-umjetničkih društava u gradovima i selima gdje imamo većinski udio našeg življa.

6. Ako Srbi u Hrvatskoj traže slobodno povezivanje sa svojim matičnim narodom u institucijama kulture, npr. Maticom srpskom, onda i nama Hrvatima u Vojvodini treba dozvoliti da i mi možemo neometano suradjivati sa našim matičnim kulturnim institucijama diljem Hrvatske (Matica hrvatska).

7. Ako Srbi u Hrvatskoj traže svoja nacionalna kazališta, onda i mi Hrvati u Vojvodini to također tražimo.

U vrijeme kada sam izrekao ove svoje tvrdnje, one su u sredstvima priopćavanja u Srbiji dočekane uz pogrde i kao jeres.

G r g o

Bačlija

Faljen Bog, kume moj!
Evo prošlo je već puno vrimena, kako se nismo vidili i kako nismo divanili. A u to vrime puno se toga desilo. Zaželio sam se, kume moj, da se malo podivanimo i da ti se izjadam o svemu što sam doživio. Bogme bilo je tu i veselih i lipih zgoda; ljudi su se i u ta teška vrimena zabavljali. Moj kume, o tome bih ti želio malo pripovidati i virujem da ćeš se i ti malo zabaviti i iznad svega nasmija. Šta da ti kažem na početku nego to da su u svemu tome učestvovali naši stari znanci, čija ću ti imena u toku divana spomenuti, a ja virujem da ćeš se siliti tko su to. Danas ću ti kume moj ispriopovidati zgodu o baba Mandi, koja je ličila reumu, i kako ju je napokon izličila. Iz dana u dan baba Manda, znaš ti već koja, išla je doktoru. Doktor davao likove, ali baba Manda nikako da ozdravi. Jednoga dana kada je Ani Četiri Pištolja sa svojom odabranom regimentom krenula "oslobadjati" Kovar od stanovnika i stvari, ti bi kume to rek o rušiti, krene baba Manda u špacir kroz selo. Veli baba Manda već odavno nisam bila na drugom kraju sela. Stisla ju je reuma a ona ne mari, štap u ruku pa put pod noge. Kad je došla do po šora, sva se zgrbila, ali je uporna, želi svakako doći do svoje druge Jule, koja je bila na drugom kraju sela. Bolu krsta, bole ledja boli je sve, ali baba Manda ide dalje. Već je bila blizu kuće Juline, kad počese padati nike malo veće kruške oko sela; ali ove kruške nisu ni za jilo ni za rakiju, umisto da se tresu sa drveta one tresu zemlju, pa kada padnu rasipaju nike komade okolo. Ta kume ko ono kad smo bili u Austro-ugarskoj vojsci pa kada su i po nama padali kojekakvi komadi. Stala baba Manda pa sluša, a ono gruva li gruva. Nemož baba da se odluči na koju bi stranu pobigla, kad li Joca, ta znaš ga onaj iz rita, koji je bižao vikne: "Baba Mando, biž po nama pucaju!" Zaboravi baba Manda i reumu i bolove, štap pod ruku pa biž. Pa umis-

to kod svoje druge, di joj je bilo bliže, a ona na drugu stranu. Ljudi viču: Baba Mando biž ovamo u podrum! ali baba Manda trči li trči ko mlada kakva, pravo svojoj kući. Vrata od svoje kuće nikada nije zaključavala, i kuda će kuda pravo u sobu pod krevet. Kad se baba Manda sklonila pristalo i pucati. Fala Bogu niko nije strado. Kad bi pridveče ide iz rita Pera Rampaš, ta znaš ga već kume... pa da onaj što je išo s tobom u jesen po selu probati rampaš, i veli on onako a da ga niko i ne pita: "Ma ljudi, to Ani Četiri Pištolja namistila nike civi pa umisto da potrefi "Kovar ona skoro potrefila svoju kuću." "Fala Bogu - vAeli dalje Joca - da ne zna računati - jer bi možda lošije prošli". U selu ko u svakom selu pročulo se sve odma i to kako je baba Manda prošla, pa ajd skupili se da vide šta je šnjom. Kad su ušli u kuću a baba Manda se kripi, pa kume već znaš i čime, tako je, patokom, cila soba smrdi. Malo maže patoku po rukama, a malo bocu nateže. "Ajte ljudi unutra" - zove ih baba Manda. Nikom se ne ide unutra. "Pa kad nećete vi unutra - veli ona - onda će baba Manda izići napolje!" Ide baba Manda napolje sve cupka, ne triba joj ni štap, oda uspravno ko mladica kad ide na vinčanje. Eto ljudi izličila sam se a vidli ste i kako veli ona. I tako baba Manda našla najbolji lik za reumu. Ta eno je i dan danas živa i zdrava, oda po selu a kadgod i malo cupne. Svaki dan je vidim kume moj kako ide na divan kod svoje druge Jule. Dobro, šta se sada smiješ? Znam i šta misliš: prihvatio bi i ti da se ličiš bocom rakije, znaš one naše kožušare, ali da moraš bižati to već ne bi prihvatio. Znam da ti je dosadno pa virujem da sam ti ovom mojom pripovitkom malo razbio tu dosadu. Pa sad kume moj, pozdravljam te jer moram ić na poso i virujem da ćemo se opet uskoro sresti i podivanimi.

Ajd u zdravlju i veselju
Tvoj kum Tuna

PLENIDBA

Vitar duše ko blendav. Kažu - to je košava, koja mora odraditi svoje, pa bilo kako bilo. Otac mu jamu iz koje duše taj vitar. Samo da mu je moj pokojni dida našo jamu, a vazda ju je pcovo, valjdar više ne bi duvo. Ta uvijek je divanio - Samo da mu nadjem jamu odakler duše, a valjdar bi je začepijo!

Jeto tako i ja, tijo sam vozit kuružnju, al jeto vitar mi poprco jesap, pa tako sidim na rekamenu i zjalim u televizor, tamo borme, ima šta i da se vidi. Ovi što se najprvo zvali četnici, pa njim to zapričeno, jel kobajagi vridjaju, javnost (a ovako ko da ne) primundureni sad u radikale, oće da svale vladu s pristolja.

Pa ljudi moji, ocemol jopet na glasovanje, da ne kažem na voksovanje. Pa mi smo ti sričan narod. Svake jesini na izbor vlade, ko onaj lucko što je bio sričan jel mu i komšije akale ženu, tako i mi. Kako jesen, a mi kečamo jednu vladu, da bi izabrali drugu, božem prosti, ko da je vlada krumpir (da prostite, polagacko vać i meni na to lići) pa da se svake jeseni vadi, a na proliće nova sadi. Samo mi pomalo žavo što su uapsili onog rmpaliju, koji je toliko "reda" znavo uvest. Njemu, kad je smetala graja iz ozvučenja, on je pokido drotove. Jeste da se mućijo ko geruder, al da je imo malo bunjevačke krvi, imo bi i bricu, pa bi začas odfikarijo onaj drot. Al di je tu je.

On je u apsu, al ovi njegovi još hereceguju i ruše vladu. Ta ni Čkalja ni Mijo nisu pravili smišnije veselo večer od ovi skupštinski zasidanja. Ta ima da senasmiješ do suza, al ako imalo svačas suze će ti navrniti, i to ozbiljski. Al naš narod je odavno navikavan na to da ga ništa ne smi iznenaditi, al ja sam se skoro iznenadijo. Vrata se otvore ko da je june protrčalo ambetušom, a Albe se brez faljnjs prodere ko vitar kroz korlat.

- Komšija moj pomagaj. Sakrivajmo sve što možemo. Jevo dolaze finaci da nas plene. Diži dupe, šta si se zalipijo za taj rekamen, ko da si platijo porciju?

Jedva sam došo sebi i polagacko počo da kontam o čem to Albe trabunja. Jasno da porciju nisam, ko što je to već posto običaj, platijo. Ko velimo, nas država pljačka svudan di mož, a mi jedino što možemo, to je da cujemo i porciju da ne platimo. Al ni jedni svatovi ne traju duže od braka, pa tako izgleda i našoj pismi polagacko izlazi kraj. Odlučila država da pokaže ko je veći ker. Jel, pa

to svi punoletni znadu da veći ker... je veći ker. Sve mi je to bilo jasno i bistro čim sam ugledo Albu, al jopet da ga priupitam.

- Stani čoviče! Sidi! Uvati malo ajera, pa pripovidaj koji finaci, koja porcija i koji te vitrovi tiraju u tako, što bi moderni kazli, kaotično stanje?

- Samo se ti sprdaj. A vid ćeš kad ti finaci popišu svu imovinu ima da ti i Lipicko ode u porciju.

- Albe, dreknem ja, jel tu me gadno žagnijo, ta ni jedan financ ne vridi ko moj Lipicko. Oćel financ lovit mišove po podrumu, tavanu, garaži i ložijoni? Oćel? Kaži mi sad to? Ta tri financa ne vride ko jedan Lipicko! Mogu odvest kobilu, otirat svinje ko kagodašnji lopovi, al Lipicka ko dirne, taj bolje da se nije rodijo.

- Dobro dobro, na toće Albe. Izgleda da sam se gadno raspalijo, kad je i komšija skoro zaboravijo čerez čeg je došo. No ipak mi se na kraju izjado.

- Moš mislit - kaže Albe - od pokojne tete Djule sam naslidio devetnajst jutara koje je ona dobila ko povraćaj, al nije imala iz čeg platit porciju. Sad nije samo porez u pitanju, već i njezino cocijalno. Već podrag godine je pokojna, a ja još moram plaćat cocijalno, penzijsko i bolesničko ociguranje. Kad sam onoj šmizli na šalteru kazo da to njoj više nikad tribat neće, ona je samo sklopila trepavice i blaženo kazla - nemojte tako, možda ipak jednog dana, nikad se ne zna, nego vi platite, pa podnesite izveštaj uz taksiranu molbu o zdravlju vaše tetke. Kad je nisam zadavijo! Moro sam se nasmijat, ne čerez pokojne Albine tetke, i njenog zdravstvenog stanja, nego čerez Albe,

znajući koliko je gorak tvrd i škrt, pa još kad ga jedna varoška šmizla tako prvela žednog priko vode, al nisam mu to kazo, zacigurno bi se uvridio. - Šta ćeš komšo moj, tako ti je to. Mi još uvijek plaćamo za mrtve ili dug mrtvima. Nikako da počmemo živit. A kad to dodje i mi ćemo ti već bit na ovratinama. Jeto, kažeš, oće da nas plenidu. Pa nije njim ni prvi, a valjda ni posljednji put. Vlast ti je vlast, pa makar se ona sakrivala iza zvizda jel orlova. Ne moraš je volit, al moraš je slušat, jel ti odu brkovi

Albe neotice pogladi štucovane nausnice, e ja se nasmijem.

- Ajde da mi popijemo po čašu vina. Uprqavo sam opcigovo bure i udarijo slavinu. Ovo je čisto i izvanstranačako. Sam sam ga frljico i sam odlijo. Tu laži nema. Što bi kazli stari Latini "in vino veritas" u vinu je istina, al samo onda, ako ga sam zgotoviš. Inače ni vina nisu više ko kadgod. A za plenidbu se nemoj zdravo sekirat.

Oćel financ na tragaču gurat košar - dva kuruza u porciju?

Oće kera. To je više da te poplaše. Nemoj platit porciju, neću ni ja, pa ako i ostali tako urade, zabadavad državi i finaci. Njeve nadnice više koštaje, neg kuruzi koje oni mogu dnevno natragačat.

Albe, ubardaj dobro ovo: Ako mi zemljoradnici budemo složni, nema te države ni njezini finaca i politcijota koji nam mogu stat na kraj. Pljačkaju nas di stignu, a mi jedino što možmo, to je da državi ne platimo porciju, likove i ne daj Bože ličenje i doktora i tako sami plaćamo. Pa na koncu, šta mi i imamo od ove države?

Obaveze, obaveze i samo obaveze.

Albe, pokažimo i mi jedared zube! Ko zna, možda država svati da ipak ona od nas živi, a ne mi od nje, jel, mi bi brez nje i te kako znali lipče i bolje živit!